

23, Lóssa 1978.

A VESZPRÉM MEGYEI MÚZEUMOK KÖZLEMÉNYEI 13/1978

Loksa Imre

**Adatok a Szigligeti Arborétum talajon élő kaszáspókjainak
és pókjainak ismeretéhez**

**Beiträge zur Kenntnis der Weberknecht- und Spinnenfauna
des Arboretums von Szigliget**

Adatok a szigligeti arborétum talajon élő kaszáspókjainak és pókjainak ismeretéhez

LOKSA IMRE

PAPP JÓZSEF biztatására 1969-ben rövid vizsgálatot folytattam annak felderítésére, hogy az arborétum szélein fekvő, természetes cseres-tölgyes és gyertyános-tölgyes erdőfoltok talaján milyen kaszáspók- és pókfajok élnek. Mindkét erdőtüskésben 10–10 etilénlikolos pohárcsapdát helyeztem le, amelyek júliustól novemberig működtek. A beléjük került anyag feldolgozása során 3 kaszáspók- és 32 pókfaj vált ismeretessé e területről. A pókok közt két rendkívül ritka faj is szerepelt, a *Leptyphantes pillichii* KULCZ. és a *Prosopotheca incisa* O. P. CAMBR., ez utóbbi a faunánkból eddig ismeretlen volt. Sajnos mindkettőből csak egy-egy példányunk van. Ezeknek a rajzait, valamint az eredeti régi leírások kiegészítését az egyéb fajok felsorolása után adom.

A csapdákból került fajok mennyiségi viszonyait a következőkkel jelölöm: — = 1–2 példányt, + = 3–10 példányt, o = 10 példány felett.

Phalangidea — kaszáspók

<i>Trogulus tricaratus</i> L.	+	+
<i>Zacheus hungaricus</i> Lendl	o	o
<i>Astrobus meadii</i> Thor.	+	+

Araneae — pókok

<i>Dysderidae</i>		
<i>Harpactus rubicundus</i> C. L. Koch	o	—
<i>Dysdera erythrina</i> Walck.	+	—
<i>Agelenidae</i>		
<i>Coelotes longispina</i> Kulcz.	o	+
<i>Tegenaria campestris</i> C. L. Koch	—	—
<i>Pisauridae</i>		
<i>Pisaura mirabilis</i> Cl.	—	+
<i>Lycosidae</i>		
<i>Prdosa lugubris</i> Walck.	+	—
<i>Pardosa hortensis</i> Thor.	+	—
<i>Pardosa amentata</i> Cl.	—	+
<i>Troschosa terricola</i> Thor.	+	—
<i>Troschosa ruficollis</i> De Geer	+	+
<i>Linyphiidae</i>		
<i>Centromerus sylvaticus</i> Blackw.	—	o

<i>Leptyphantes angulipalpis</i> Westr.	+	o
<i>Leptyphantes flavipes</i> Blackw.	—	o
<i>Leptyphantes menegi</i> Kulcz.	—	—
<i>Leptyphantes pillichii</i> Kulcz.	—	+
<i>Microneta viaria</i> Blackw.	—	+
<i>Linyphia clathrata</i> Sund.	+	o
<i>Micryphantidae</i>		
<i>Prosopotheca incisa</i> O. P. Cambr.	—	—
<i>Tigellinus furcillatus</i> Menge	—	—
<i>Gongylidiellum murcidum</i> Sim.	—	—
<i>Diplocephalus picinus</i> Blackw.	+	—
<i>Tapinocyba insecta</i> L. Koch	—	—
<i>Theridiidae</i>		
<i>Episus truncatus</i> Latr.	—	—
<i>Mimetidae</i>		
<i>Ero furcata</i> Vill.	+	+
<i>Clubionidae</i>		
<i>Anypaena accentuata</i> Walck	+	+
<i>Agroeca pullata</i> Thor.	+	—
<i>Zora spinimana</i> Sund.	+	—
<i>Clubiona terrestris</i> Westr.	—	—
<i>Clubiona lutescens</i> Westr.	—	—
<i>Clubiona compta</i> C. L. Koch	—	—
<i>Sparassidae</i>		
<i>Micrommata virescens</i> Cl.	+	+
<i>Thomisidae</i>		
<i>Oxyptila praticola</i> C. L. Koch	—	—

Leptyphantes pillichii KULCZ. 1915
(Fragmenta arachnologica X, p. 931–933, Tab. 66, fig. 64.)

KULCZYNSKI számára a leírás alapjául szolgáló egyetlen ♂ példányt F. PILICH gyűjtötte Simon-tornyán, közelebbi lelőhely-adat és dátum nem szerepel KULCZYNSKI cikkében. Hazánk területéről azóta sem került elő több példány. 1938-ban F. MILLER és J. KRATOCHVIL Csehszlovákiából leírta a *Leptyphantes papalis* SIM. nőtényét és rajzot is közölt róla (Casopis Narod. mus. v Praze, 1938, p. 240, fig. 2). A szerzők 1948-ban helyesbítik előbbi közlésüket, mely szerint az általuk leírt nőtény a *Leptyphantes pillichii* KULCZ. faj nőténye (Entomologické listy — Folia entomologica, p. 138. 140, fig. 1 g-k). Megjegyzendő, hogy a két faj hímje is nagyon hasonlít egymáshoz.

A SZIGLIGETI PÉLDÁNY RÖVID JELLEMZÉSE:

Fejtora és lábai sárgák, csak a szemek környéke és a fejtor szegélye feketés. Potroha sárgásbarna, fekete, elmosódott színezéssel (a hosszú állás etilénghlikolban a színmegállapítást bizonytalaná teszi).

Méretei: fejtorának hossza 0,8 mm, potroha 1,0 mm. Lábizeinek hosszai mm-ben:

	Fe	Pt	Ti	Mt	Ta	Összesen
I.	1,01	0,23	1,05	0,86	0,66	3,81
II.	0,95	0,19	0,91	0,86	0,65	3,56
III.	0,77	0,19	0,69	0,69	0,50	2,84
IV.	1,00	0,19	1,02	1,00	0,58	3,79

Az érzékszőr és a tüske helyzete a metatazusokon:

	érz.	tüske		érz.	tüske
I.	0,16	0,32	III.	0,20	0,40
II.	0,16	0,32	IV.	0,20	—

A lábuk tüskézete (zárójelben a helyzet-megjelölés áll).

Femur, csak az 1. lábon van egy prolateralis tüske.

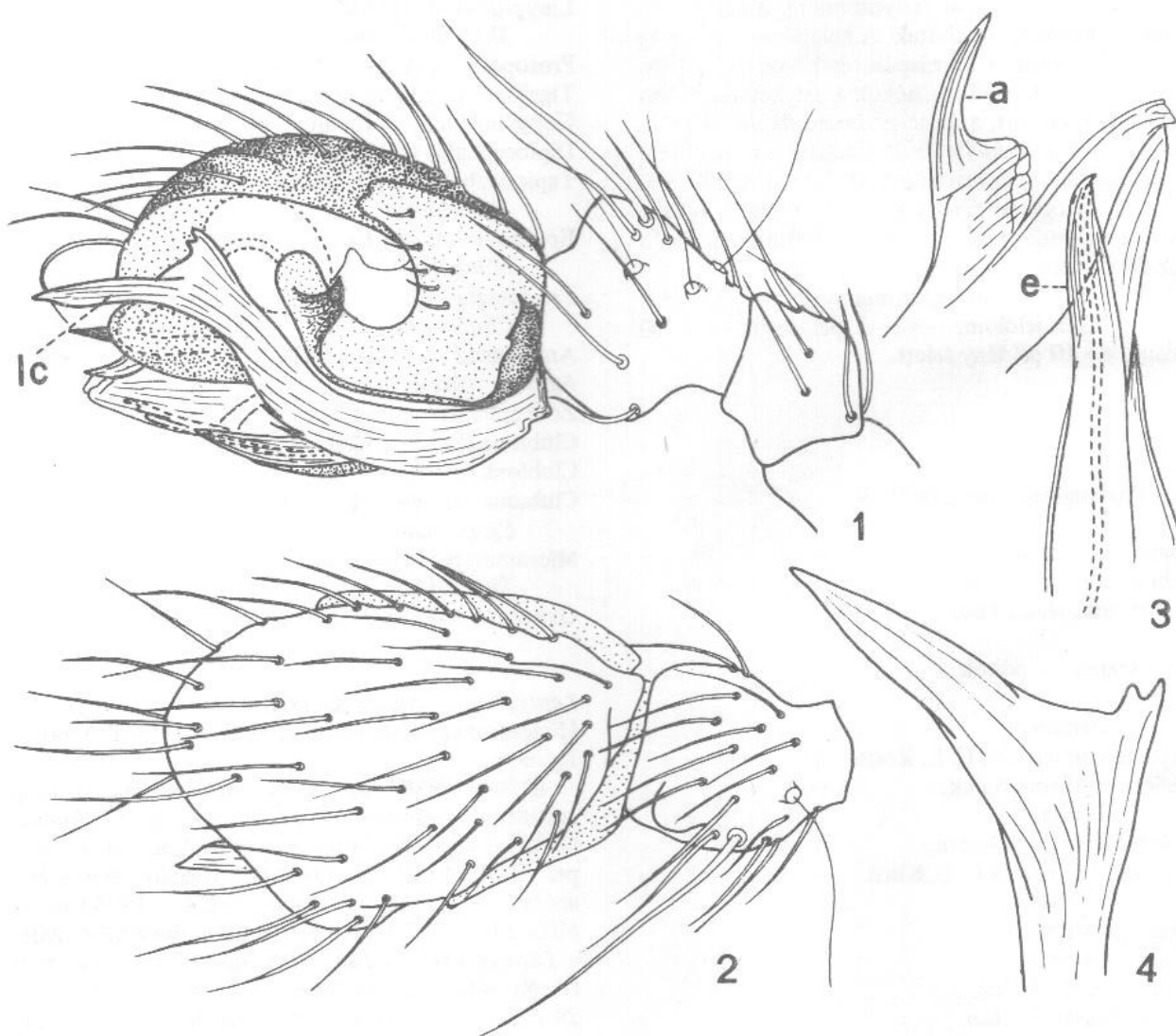
Patella, mindegyiken egy-egy distalis-dorsalis tüske van.

Tibia I: 2 dorsalis (0,26 és 0,71), 1 retrolateralis (0,64), 1 prolateralis (0,63)

II: 2 dorsalis (0,30 és 0,64), 1 retrolateralis (0,64)

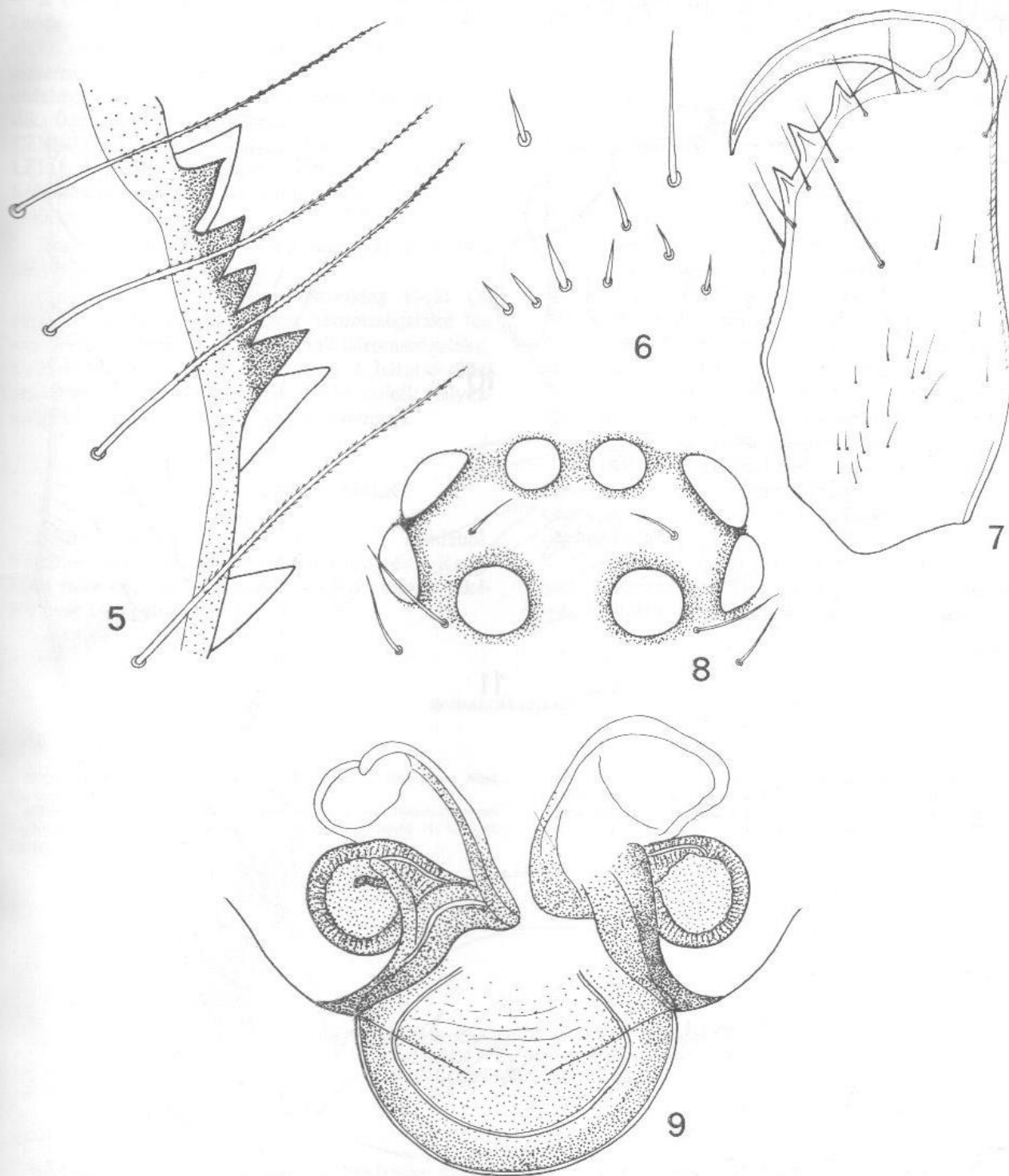
III: 2 dorsalis (0,28 és 0,68)

IV: 2 dorsalis (0,27 és 0,64)

1-4. ábra: Leptyphantes pillichii Kulcz. ♂ - 1 = tapogató végének külső oldala, lc: jellemző lemez, - 2 = tapogató vége, felülről nézve, - 3 = a gyűjtő-rész, e: gyűjtő, a: végnyúlvány, - 4 = a jellemző lemez végső része.

Abb. 1-4: Leptyphantes pillichii Kulcz. ♂ - 1 = Taster Aussen-seite, lc: Lamella characteristica, - 2 = Taster von Oben gesehen, - 3 = Embolusabschnitt, Embolus, a: Endapophyse, - 4 = Lamella characteristica, Endabschnitt.

5-8. ábra: *Leptyphantes pillichii* Kulcz. ♂ - 5 = a csáprágó fogazata hátulról tekintve, - 6 = a csáprágó hátulsó oldalán a tövi rész tüskézete, - 7 = a jobb oldali csáprágó, - 8 = szemállás.

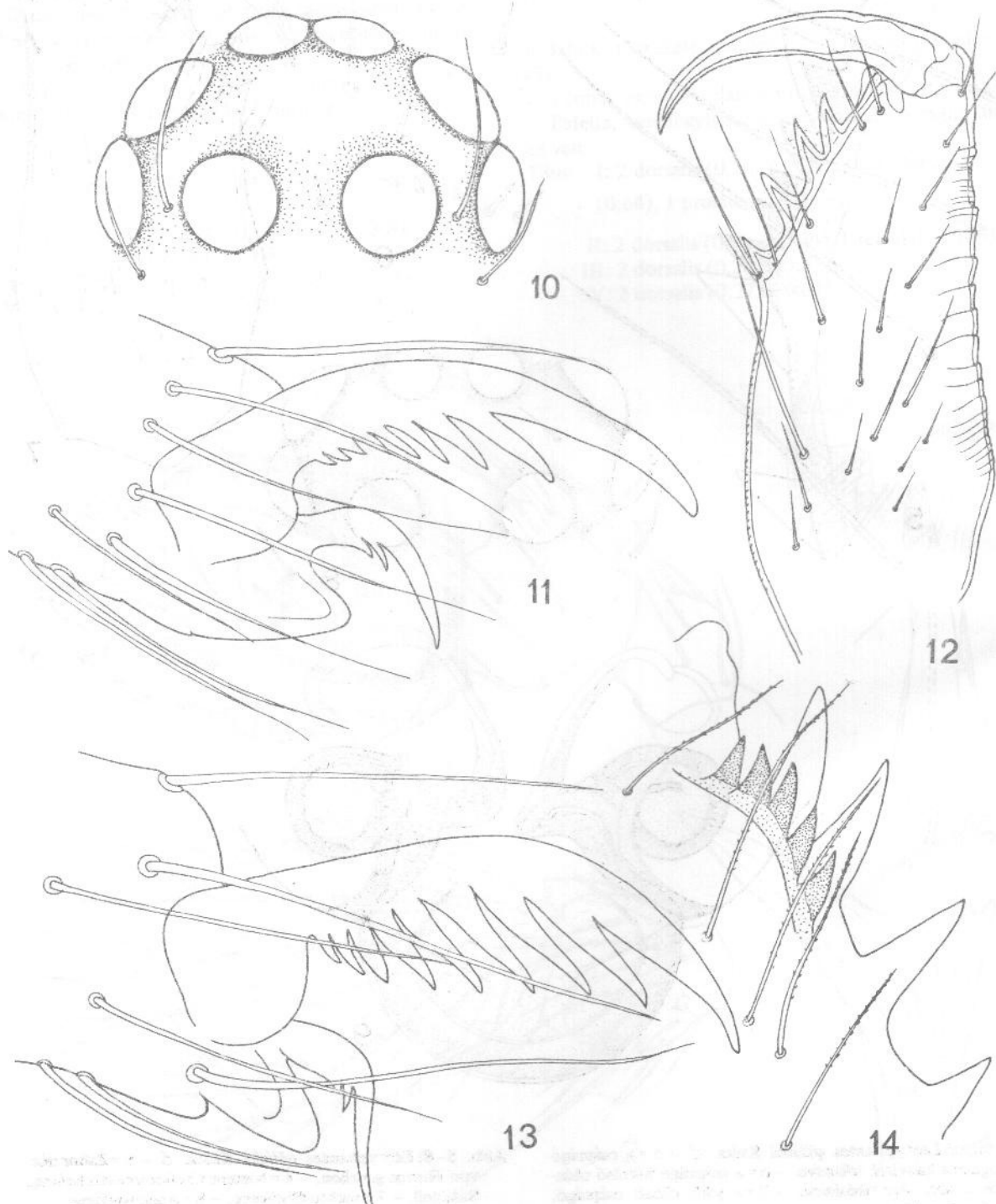
Abb. 5-8: *Leptyphantes pillichii* Kulcz. ♂ - 5 = Zahnreihe, von Hinten gesehen, - 6 = hintere Chelicerebestachelung, Basalteil, - 7 = rechte Chelicere, - 8 = Augenstellung.

9. ábra: *Prosopotheca incisa* O. P. Cambr. ♀ Vulva (és ivarlemez).

Abb. 9: *Prosopotheca incisa* O. P. Cambr. ♀ Vulva (und Epigyne).

A lábak tüskéi hosszúak, az elülső lábak tibiáján a tüskék hossza 1,7 d (d = az íz átmérője), a 3. és 4. láb

tibiáján a dorsalis-proximális tüske 3,3 d, a distalis 2 d.

10–14. ábra: *Prosopotheca incisa* O. P. Cambr. ♀ – 10 = szemállás, – 11 = a IV. láb karma, – 12 = a csáprágó fogazata, hátulról tekintve.

Abb. 10–14: *Prosopotheca incisa* O. P. Cambr. ♀ – 10 = Augenstellung, – 11 = Tarsuskralle IV, – 12 = rechte Chelicer, – 13 = Tarsuskralle I, – 14 = Zahnreihe, von Hinten gesehen.

A ♂ taster (1–2. ábra) tibiáján dorsalisán kiemelkedés van. A paracymbium harántágának foga széles, elülső szegélye kissé csipkézett, végének a foga széles, előrehajló. A lamella characteristica (1, 1c, 4. ábra) oldalnyúlványa aránylag rövid és kettős fogban végződik. Úgy látszik ez a jelleg eléggé változó, mert KULCZYNSKI rajzán ez a nyúlvány hegyes, hosszú, KILLER és KRATOCHVIL rajzán hegyes, rövid, de mindkét esetben egyfogú. Az embolus csak kissé ívelt, vége kis karomszerűen hajlott (3. ábra).

Szemeinek egymáshoz való viszonyát a 8. ábra szemlélteti.

Csáprágója (= Chelicera) viszonylag rövid (7. ábra), elülső szegélyén 3 nagy, háromszög alakú fog van, hátulsó szegélyén 5, ugyancsak háromszög alakú, de kicsi fog helyezkedik el (5. ábra). A hátulsó oldal proximális harmadában vastag, rövid tüskék helyezkednek el úgy, ahogyan azt a 6. ábra mutatja.

Prosopotheca incisa O. P. CAMBR.

Eddig Franciaországból, Angliából, Dániából, Németországból és Csehszlovákiából ismeretes. Rendkívül ritka faj, mert a felsorolt területek mindegyikéből csak 1–2 példány került elő.

A szigligeti egyetlen ♀ példány méretei a következők (mm-ben megadva). fejtor 1,1, Potroh 1,8. Lábizeik hossz méretei:

	Fe	Pt	Ti	Mt	Ta	Összesen
I.	1,39	0,22	1,39	1,13	0,66	4,79
II.	1,33	0,19	1,30	1,02	0,63	4,47
III.	1,13	0,19	0,83	0,88	0,52	3,55
IV.	1,41	0,19	1,50	1,26	0,75	5,11

Az érzékszőr helyzete a metatarzusokon:

I.: 0,41, II.: 0,44, III.: 0,40, IV.: 0,47.

Az I. láb nagykarmának (13. ábra) 8 fésűfoga van, melyek a karom töve felé egyre kisebbednek. A karom a distalis harmada után hajlik meg ívesen. A IV. láb nagykarma ugyancsak 8 fésűfoggal rendelkezik, a karom tövétől kezdve ívesen hajlott (11. ábra).

A szemek helyzetét a 10. ábra szemlélteti.

A chelicera (12. ábra) elülső szegélyén 4 nagy, háromszög alakú fog található, amelyek közül a két distalis kissé hajlott. A hátulsó szegélyén (14. ábra) 5 kis fog helyezkedik el.

A 9. ábrán a ♀ vulváját és egyben az epigyne hatalmas félköríves lemezét is láthatjuk, ez az utóbbi belyeg különben a többi fajkonától igen jól elkülöníti.

IRODALOM-LITERATUR

KULCZYNSKI, L. (1914): Fragmenta arachnologica X. – Bull. intern. Acad. Sci. Cravie. 897–942, Pl. 66.

MILLER, F. et KRATOCHVIL, J. (1948): Notes sur trois espèces du genre *Lepthyphantes* Menge – Entomologické listy (Folia entomologica). 11: 137–140, fig. 2.

WIEHLE, H. (1956): Spinnentiere oder Arachnoidea (Araneae), 28. Fam. Linyphiidae – Baldachinspinnen (in: Dahl, F.: Die Tierwelt Deutschlands. 44: 337).

WIEHLE, H. (1960): Spinnentiere oder Arachnoidea (Araneae) XI: Micryphantidae – Zwergspinnen (in: Dahl, F.: Die Tierwelt Deutschlands. 47: 620).

BEITRÄGE ZUR KENNTNIS DER WEBERKNECHT- UND SPINNENFAUNA DES ARBORETUMS VON SZIGLIGET

Im Jahre 1969 führte der Verfasser kurzfristige Untersuchungen zur Erkundung der Weberknecht und Spinnenfauna in den sich fleckenartig erstreckenden Eiche-Zerreichen- und Hainbuchen-Eichenbeständen neben dem Arboretum von Szigliget durch. In beiden Beständen wurden je 10 *Athylenglykol*-Bodenfallen vom Monat Juli bis November aufgestellt. Während der Bearbeitung des Fallenfang-Materials konnten 3 Weberknecht- und 32 Spinnenarten nachgewiesen werden. Unter den Spinnen kamen auch 2 ausserst seltene Arten vor, uzw. *Leptyphantes pillichi* Kulcz. und *Prosopotheca incisa* O. P. Cambr. vor. Die letztere ist neu für die Fauna Ungarns.

Eine ergänzende Beschreibung dieser beiden Arten und

Massangaben, sowie die Veranschaulichung der wichtigsten Merkmale (Abb. 1–14) folgen nach der Faunenliste der ange-
troffenen Arten.

Bei der Aufzählung der Arten weisen die Zeichen neben den Artnamen auf die Mengenverhältnisse der Individuen in den Fallen hin, und zwar bedeutet – = 1–2 Exemplare, + = 3–10 Exemplare und o = über 10 Exemplare. In der ersten Kolumne sind die des Zerreichenbestandes, in der zweiten Kolumne die des Hainbuchen-Eichebestandes angeführt.

Anschrift des Verfassers:

Dr. Loksa Imre
H-1088 Budapest
Puskin u. 3.